

חג הסוכות מלא וגדוש במצוות והרגשת הסתופפות בצל ה' יתברך. לאחר יום כיפור וראש השנה הטהרה השמחה והדבקות מביאים אותנו להרגשה של שלמות, ודווקא אז בתפילת מוסף מידי יום אנו מזכירים לעצמנו שאנו לא בשלמות, האומה כולה לא במצבה האמיתי, מפני חטאינו גלינו מארצנו... ואין אנחנו יכולים לעלות ולהראות... ולעשות חובתנו... בבית הגדול.

על ידי שנזכר ונדע כיצד היה סדר היום בחג הסוכות לפני ה', תתלבה התבערה והכיסופים לראות עוזך וכבודך בבית המקדש.

הסבר על הזמנים שבלוח

זמני היום

ביום טוב כן היו שואבים ומנסכים אך אין שמחת בית השואבה⁴.

בלוח גם לא צוין ניסוך המים בשמיני עצרת שלא נפסק כרבי יהודה שניסוך המים כל שמונה [סוכה מח:].

פתיחת שערים וקרבת תמיד: בכל יום היו מקריבים קרבן תמיד, שהם שני כבשים בני שנה אחד בבוקר ואחד לפנות ערב, התמיד של הבוקר הוקרב בזמן פתיחת השערים⁵, בנוסף לזה באותה שעה היו תוקעים בחצוצרות שלוש תקיעות. קרבן תמיד של שחר הינו הקרבן הראשון בכל יום והוא הראשון והפותח לכל קרבנות היום.

זמן של פתיחת השערים הוא בשעה שהאיר המזרח. במשנ"ב משמע שזמן האיר המזרח הוא שלוש דקות לאחר עלות השחר⁶.

ברור הדבר, שתרומת הדשן פתיחת שערים וקרבת התמיד נעשו בכל יום ויום ולא דווקא בימי הסוכות.

זמן הקרבת מוסף לאחר התמיד, ואח"כ

קורבנות יחיד: סוף זמן הקרבת תמיד של שחר הוא עד ארבע שעות זמניות. רק לאחר הקרבת קרבן התמיד יכלו להתחיל להקריב את שאר קרבנות היום, בתחילה את קרבנות המוסף ולאחר מכן קרבנות היחיד⁷.

תרומת הדשן: מצות עשה בכל יום להרים חלק מהדשן [עפר השריפה] שנמצא על המזבח, ולהניח על הרצפה ליד המזבח בצד מזרח, ונעשה נס ונבלע הדשן במקומו.

בכל יום היו תורמים את הדשן בעלות השחר, אבל בשלושת הרגלים מחמת רבוי האנשים והקרבת היום תורמים כבר מאשמורה ראשונה¹ [זמן אשמורה ראשונה היא לאחר השליש הראשון של הלילה], לכן בלוח משתנה זמן תרומת הדשן בין ערב סוכות לשאר ימי החג.

חזרת השואבים עם המים לניסוך:

היו יוצאים השואבים לאחר שמחת בית השואבה לשאוב מים ממעין השילוח לצורך מצות ניסוך המים. ומכיוון שאם היו חוזרים השואבים לפני עלות השחר היו המים מתקדשים בכניסתם למקדש ונפסלים בעלות השחר מכיוון שעבר עליהם לילה, [שהדין הוא שמים שכבר התקדשו בבית המקדש נפסלים בלינה] לכן דייקו השואבים להיכנס לבית המקדש לאחר שיאיר היום².

בלוח לא צוין זמן חזרת השואבים בשבת מכיוון שבשבת לא היו שואבים מים, אלא היו שואבים מערב שבת ומניחים בחבית מזהב שאינה כלי מקודש וכך המים לא היו נפסלים בלינה³.

¹ יומא כ:

² תוס' סוכה נא: ד"ה קרא

³ סוכה מח:

⁴ סוכה נ.

⁵ "ובשעת פתיחת השער שוחטין את התמיד" לשון

הרמב"ם תמידין ומוספין פ"ו ה"א. אם שחטו לפני

פתיחת השערים מחלוקת ראשונים האם הקורבן נפסל

עיין רש"י ותוספות זבחים סא. רמב"ם מעשה הקורבנות

פ"ה ה"ה.

⁶ בביאור הלכה בתחילת סימן פ"ט כתב שזמן האיר

המזרח הוא כמה דקות אחרי עלות השחר, וכמה דקות

לפני זמן ציצית ותפילין, ולגבי זמן ציצית ותפילין הביא המשנ"ב בביאור הלכה בסימן נ"ח ס"א ד"ה 'כמו' את דברי הפמ"ג שזמן תפילין וציצית הוא שש דקות אחרי עלות השחר וממילא כנראה שסבר שהאיר המזרח הוא שלוש דקות לאחר עלות השחר.

יש לציין שבבית המקדש הכהן עצמו עולה ובודק האם האיר המזרח וללא לוח עם זמן מדויק עם דקות ושניות אך בכל אופן לשם המחשת הענין צוין שזה שלוש דקות אחרי עלות השחר.

⁷ הוריות יג. ירושלמי יומא פרק ב' הלכה ב'. רמב"ם

תמידין ומוספין ט' ז'.

זמן הקרבת התמיד של בין הערבים: תחילת וסוף הזמן שמותר להקריב את התמיד של בין הערבים.

נעילת שערי ההיכל: לקראת כל לילה היו נועלים את שערי ההיכל, (נראה שזהו חלק ממצות השמירה בבית המקדש⁸) בירושלמי מבואר שזה היה קודם היום ומבאר בר"ן שהוא בזמן שהחמה בראשי אילנות⁹, וזהו זמן של עשרים ואחד דקות קודם השקיעה בזמן תשרי.

שקיעת החמה - תחילת זמן שמירה: מצוות עשה על הכהנים והלויים לשמור על בית המקדש בשעות הלילה, זמן השמירה החל בשקיעת החמה.

הזמן המצוין בלוח הוא זמן תחילת השמירה אמנם היו החלפות נוספות של שומרים בסוף השמורה הראשונה [בסוף שליש ראשון של הלילה] ובסוף השמורה השנייה [בסוף השליש השני של הלילה].

סוף זמן אכילת חטאת אשם תודה איל נזיר ולחם הפנים: כל הקרבנות הללו, הם קרבנות שמותר לאוכלם רק יום אחד, כלומר, רק ביום שחיטתם עד עלות השחר, חכמים גזרו לאכלם רק עד חצות.

לחם הפנים צוין בלוח רק במוצאי שבת מכיוון שזמן אכילתו הוא בשבת.

מדיני היום:

קרבת מוסף: בכל יום ויום מימי החג היו מקריבים הרבה מאוד קרבנות שכמותה לא מצאנו בשום חג, אם בשאר החגים היו מקריבים למוסף פר אחד או שתי פרים, הרי שבסוכות ביום הראשון הקריבו שלוש עשרה פרים וכל יום פוחתים אחד עד שביום האחרון היו מקריבים שבע פרים. אם ברוב החגים מקריבים שבע כבשים בסוכות בכל יום הקריבו ארבע עשרה כבשים, בנוסף לזה בכל יום היו מקריבים שתי אילים.

כל הקרבנות הללו הם קרבן 'עולה' כלומר שהכל עולה ונשרף על גבי המזבח והכהנים לא מקבלים מבשר הקרבן.

בנוסף לכל זה היו מקריבים שעיר לקרבן חטאת.

בשבת הקריבו גם את קרבן מוסף של כל שבת, אותו אנו מזכירים בכל שבת בתפילת מוסף "וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים". ממילא נוספו לנו חוץ מהארבע עשרה כבשים של מוסף סוכות עוד שתי כבשים של מוסף שבת, לכן בשבת מצוין בלוח שהיו שש עשרה כבשים ולא ארבע עשרה כמו כל יום.

שמחת בית השואבה: השמחה הגדולה שבה שאבו רוח הקודש החלה אחרי הקרבת התמיד של בין הערבים¹⁰ אל תוך הלילה עד לזמן שהיו יוצאים השואבים לשאוב את המים ממעין השילוח שכאמור לעיל היה עליהם לחזור לאחר עלות השחר.

ביום טוב ובשבת לא התקיימה שמחת בית השואבה, ולכן לא צוין בלוח 'שמחת בית השואבה' בשבת וביום טוב.

נטילת לולב: בזמן בית המקדש ביום טוב ראשון של החג היו נוטלים לולב בכל תפוצות ישראל, ובשאר הימים היו נוטלים לולב רק בבית המקדש. לאחר שנחרב הבית, תיקן רבי יוחנן בן זכאי שיטלו לולב בכל תפוצות ישראל גם בשאר ימים, זכר למקדש. אך כותב הרמב"ם¹¹ שלכשיבנה הבית יחזור הדין שנטילת לולב בכל שבעה הוא רק בבית המקדש.

וכן בשבת חול המועד לא היו נוטלים לולב במקדש¹².

זקיפת הערבות: בכל יום היו לוקחים ערבות שגובהם אחד עשרה אמות ובשעת ניסוך המים היו מעמידים אותם על המזבח ואחר כך היו מחלקים מהערבות לכל ישראל שהיו בעזרה, והם היו מנענעים בערבה כמו בלולב¹³ [מכיוון שדין זה הוא הלכה למשה מסיני ולא נאמר בתורה מפורש, לכן היום אנו לא עושים זכר לזה בכל יום מימי החג, אלא רק בהושענא רבה].

בשבת לא היו זוקפים ערבה¹⁴.

ניסוך המים: עיין חזרת השואבים עם המים לניסוך.

קרבנות יחיד: סוכות הוא אחד משלושת הרגלים שבהם חייב כל אדם להביא שלוש קרבנות והם קרבן עולה הנקרא 'עולת ראייה', ועוד קרבן לשלמים הנקרא 'שלמי חגיגה', ועוד קרבן לשלמים הנקרא 'שלמי שמחה'.

את הקרבנות אפשר להביא בכל ימי החג חוץ משבת.

¹⁰ גמ' סוכה נג. משם לתמיד של בין הערבים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה, וברמב"ם לולב ח' י"ב. והיינו כשעתיים וחצי לפני השקיעה.

¹¹ רמב"ם הלכות לולב ז' טו'

¹² רמב"ם הלכות לולב ז' יג

¹³ רמב"ם הלכות לולב ז' הלכה כ' ואילך.

¹⁴ רמב"ם הלכות לולב ז' כ"ג

⁸ עיין ספר המצוות מצוות עשה כ"ג שהזכיר שם הרמב"ם את נעילת השערים ולא את מצוות השמירה, ויש לעיין.

⁹ ירושלמי ברכות פ"ב ה"א ור"ן יומא דף ו: מדפי הר"ן ד"ה 'והוי'.